

ALEGERILE LA NIVEL DE UNIUNE EUROPEANĂ PRIN PRISMA CETĂȚENIEI EUROPENE

Andrei RACU,
doctorand, ULIM

SUMMARY

This scientific article is an analysis of electoral rights at European Union level, rights arising by virtue of holding EU citizenship. In the first part of the article show the premises and the development of European citizenship and make them a feature. In the second part we identify and explain the electoral rights of EU citizens, rights arising under ownership by those of European citizenship. At the end of the article make certain conclusions.

Keywords: European citizenship; European Union; elections; European Parliament; vote; treaty; directive

REZUMAT

Prezentul articol reprezintă o analiză a domeniului drepturilor electorale la nivel de Uniune Europeană, drepturi apărute în virtutea deținerii cetățeniei Uniunii Europene. În prima parte a articolului arătăm premisele și evoluția cetățeniei europene și îi facem o caracteristică. În partea a doua identificăm și explicăm drepturile electorale ale cetățenilor Uniunii Europene, drepturi apărute în virtutea deținerii de către aceștia a cetățeniei europene, și evidențiem plusurile, dar și neajunsurile apărute în domeniu. La finele articolului tragem anumite concluzii.

Cuvinte-cheie: cetățenie europeană; Uniunea Europeană; alegeri; Parlament European; vot; tratat; directivă

Introducere. Procesele de globalizare care au loc, dar și geometria construcției europene impune, inevitabil, o abordare nouă a termenilor de *cetățenie* și *alegeri*, noțiuni care tind a se uniformiza și omogeniza pe întreg spațiul Europei unite. Principiul pe care Uniunea Europeană se întemeiază este cel al plasării individului și intereselor sale în centrul problematicii integrării europene. Respectarea drepturilor fundamentale ale omului este privită la nivelul instituțiilor europene ca un principiu general de drept. Fiecare om are dreptul la o cetățenie, se arată în articolul 15 din Declarația Universală a Drepturilor Omului. Dezbatere asupra locului și rolului pe care îl are cetățeanul în construcția Uniunii Europene, eforturile pentru a crea un spațiu public european sînt din ce în ce mai prezente, toate acestea subsumîndu-se unei singure formule: „O Europă mai aproape de oameni”.

Scopul acestui articol constă în cercetarea drepturilor electorale la nivel de Uniune Europeană, drepturi apărute în virtutea deținerii

cetățeniei Uniunii Europene. Am încercat să cercetăm premisele apariției și evoluția cetățeniei europene, drepturile ce apar în rezultatul deținerii acestei cetățenii și, în special, dreptul de a vota și de a fi ales la alegerile municipale și pentru Parlamentul European, în orice țară din Uniunea Europeană în care alegătorul își are domiciliul, în aceleași condiții ca și cetățenii acelui stat.

Materiale și metode aplicate. Studiul efectuat a avut la bază cercetarea doctrinei, legislației internaționale în domeniu, dar și practicii statelor în procesele vizate. Au fost aplicate metodele: logică, sistemică, juridică, istorică și comparativă.

Rezultate obținute și discuții. *Cetățenia* exprimă, în accepțiunea clasică a termenului, apartenența unei persoane la stat prin prisma drepturilor și obligațiilor reciproce, prevăzute de constituție și de celelalte legi. Natura juridică a cetățeniei este regăsită în legătura ce unește un individ, un grup de indivizi sau anumite bunuri cu un anumit stat, în raporturile politice și juridice de dominație și supu-

ner, din care izvorăsc drepturi și obligații, atât în ceea ce-l privește pe individ față de stat, cât și pe stat față de individ. Această calitate se dobîndește după locul nașterii, bazîndu-se pe principiul *jus soli*, sau ca efect al legăturii de sînge, după părinți, bazîndu-se pe principiul *jus sanguinis*, dar se poate dobîndi și prin proceduri de obținere a naționalității sau pentru servicii deosebite aduse țării și națiunii – „cetățenia de onoare” [1].

Cetățenia deține, deci, un sens juridic, cetățeanul fiind subiect de drept, adică dispune de drepturi civile și politice, se bucură de libertăți individuale, de libertatea de conștiință și de exprimare, de libertatea de mișcare, de a se căsători, de prezumția nevinovăției, de a avea un avocat care să-l apere, de egalitate în fața legii. De asemenea, are dreptul de a participa la viața politică și de a candida pentru oricare dintre funcțiile publice, iar obligațiile care-i revin constau în respectarea legilor, plata taxelor și impozitelor în funcție de veniturile realizate și în a apăra, în caz de pericol, societatea al cărei membru este.

Cetățenia are și un sens politic, cetățeanul participând la exercițiul puterii. Comunitatea cetățenilor este cea care, prin alegeri, își hotărăște guvernarea, reprezintă sursa puterii și justifică executarea deciziilor luate de aceștia, le controlează și sancționează acțiunile. Astfel, cetățenia implică și principiul legitimității politice, cetățeanul fiind deținătorul unei părți din suveranitatea națională.

Construirea Europei unite a ridicat și ridică anumite probleme politice care, prin prisma subiectului abordat, ni se dezvăluie astfel: instituțiile cetățeniei au fost întotdeauna naționale, pe când practicile cetățeniei nu sînt exercitate tot timpul într-un cadru național. Manifestarea voinței politice, un loc al exprimării democratice, al deciziei pur politice acolo unde să se hotărăscă repartizarea resurselor, protejarea valorilor colectivității și a ei însăși sînt condiții ale unei practici democratice. În acest context, cetățenia se poate exercita perfect la nivel infranațional sau supranațional, între națiuni și cetățenie legatura nefiind logică, ci istorică [2].

Ideea introducerii cetățeniei unionale, europene a fost luată în discuție în anii '60, iar la mijlocul anilor '70, mai precis în anul 1974, la Întrunirea la nivel înalt de la Paris (10-11 decembrie) a fost adoptat un document final, în care șefii de state și de guverne ai celor nouă state-membre ale Comunității Europene au propus elaborarea unei liste de drepturi care ar fi putut fi atribuite cetățenilor (resortisanților), în momentul respectiv, drepturi provenite din calitatea de cetățeni ai statelor comunitare.

Un alt pas l-a reprezentat „Actul de la Bruxelles” din 1976 al Consiliului de Miniștri, ce se referea la alegerea reprezentanților

în Parlamentul European prin vot universal, direct, liber și secret. În fapt, alegerea parlamentarilor europeni prin vot universal, direct, liber și secret este o manifestare evidentă a unei cetățenii europene. În ceea ce privește reglementările comunitare, nici în Tratatul de la Roma, nici în Actul Unic European nu s-au făcut referiri la drepturile individului sau ale cetățeanului. Aceștia sînt considerați doar agenți economici, dispozițiile tratatelor percepîndu-i ca atare. De exemplu, în domeniul liberei circulații, persoanele nu sînt luate în considerație decît în calitate de salariați (art. 48, Tratatul asupra CEE) sau ca membri ai profesiunilor liberale (art. 52 și urm.).

Consiliul European de la Fontainebleau (25-26 iunie 1984), plecînd de la ideea că în centrul construcției comunitare trebuie plasat cetățeanul european în vederea dezvoltării sentimentului de apartenență la comunitate, dar și pentru că el nu este doar un actor social al construcției europene, ci reprezintă scopul final, a hotărît crearea unui comitet de reflecție – „Comitetul Adonino”, care să dea o dimensiune mai umană experienței comunitare, să promoveze identitatea și imaginea comunităților în ochii cetățenilor. S-a pus la punct un plan, un program de lucru ce viza facilitarea liberei circulații a persoanelor, o mai bună învățare a limbilor străine, armonizarea unor simboluri de identificare cum ar fi drapelul, imnul sau pașaportul. Printre drepturile recunoscute figurau și drepturi rezultînd din ideea de integrare economică (dreptul la muncă în țara aleasă) [3].

Conceptul de cetățenie europeană a fost repus în discuție în cadrul Consiliului European de la Roma (14-15 decembrie 1990),

unde guvernul spaniol, prin persoana primului ministru, Felipe González, a avansat și a apărat ideea, propunînd și un proiect în acest sens. Astfel, Consiliul European de la Maastricht (9-10 decembrie 1991) și-a axat discuțiile pe două probleme esențiale: recunoașterea unei duble cetățenii și atribuirea de drepturi cetățenilor comunitari, fără să se țină seama de cetățenia acestora. S-a avut astfel în vedere faptul că orice persoană are, de regulă, cetățenia statului său, care îi conferă anumite drepturi și obligații. Cetățenia dublă, europeană, trebuia să fie un complement al cetățeniei naționale, și nu o substituie a acesteia [4].

Prima reglementare cu privire la cetățenia Uniunii Europene a fost introdusă de Tratatul asupra Uniunii Europene, semnat în 1992 la Maastricht, reprezentînd o inovație conceptuală majoră a Tratatului asupra Uniunii Europene, în care un capitol introdus a fost denumit „Cetățenia Uniunii”, scopul fiind acela de a întări relațiile existente între Uniunea Europeană și cetățenii statelor-membre. Incluzînd drepturi, obligații și participarea la viața politică, cetățenia europeană vizează consolidarea imaginii și a identității Uniunii Europene și implicarea mai profundă a cetățeanului în procesul de integrare europeană. Acest tratat, spre deosebire de constituțiile naționale, nu începe cu o declarație a drepturilor, fapt dorit de unele state, dar conține un număr de referiri la drepturile omului. Astfel, se afirmă că „Uniunea respectă drepturile fundamentale, așa cum sînt ele garantate de Convenția Europeană, semnată la 4 noiembrie 1950 la Roma, și așa cum rezultă din tradițiile constituționale comune ale statelor-membre, în calitate de principii generale ale dreptului comunitar”.

De asemenea, concepția privind complementaritatea cetățeniei europene este reiterată astfel: „Uniunea respectă identitatea națională a statelor-membre ale căror sisteme guvernamentale sînt fondate pe principiile democratice”. Cetățenia Uniunii Europene vine în completarea cetățeniei naționale, completînd-o, fără a o substitui, făcînd posibilă exercitarea unora dintre drepturile cetățeanului Uniunii pe teritoriul statului-membru în care locuiește și nu doar în țara din care provine. De aici reies două concluzii practice: este mai întîi necesar ca o persoană să aibă cetățenia unui stat-membru, pentru a putea beneficia de cetățenia Uniunii, iar cetățenia europeană va completa și se va adăuga la drepturile conferite de cetățenia statală [5].

Prin Tratatul de la Amsterdam, semnat în 1997 și intrat în vigoare în 1999, ca o garanție a recunoașterii cetățeniei Uniunii, se reafirmă faptul că Uniunea Europeană este întemeiată pe principiile libertății, ale respectului drepturilor și libertăților fundamentale, precum și ale statului de drept, principii comune tuturor statelor-membre, respectul drepturilor omului fiind o condiție a apartenenței unei țări la Uniune. Aceste principii formează, în același timp, și patrimoniul comun de valori enunțat de statutul Consiliului Europei și de Convenția Europeană a Drepturilor Omului [6].

De asemenea, Tratatul de la Amsterdam prevede că Uniunea respectă atît drepturile fundamentale garantate prin Convenția Europeană a Drepturilor Omului, semnată la Roma în 1950, cît și cele rezultate din tradițiile constituționale comune ale statelor-membre ca principii generale ale dreptului comunitar.

Prin Tratatul de la Amsterdam se instituie și o garanție politică

cu privire la respectarea de către statele-membre a drepturilor fundamentale [7], instituind sancțiuni pentru nerespectarea acestor drepturi, astfel că, în cazul în care un stat-membru al Uniunii Europene încalcă în mod grav și persistent principiile pe care se bazează Uniunea, Consiliul poate decide suspendarea anumitor drepturi care decurg din aplicarea prezentului Tratat pentru statul-membru în cauză, inclusiv dreptul de vot în Consiliu al reprezentantului guvernului aceluia stat.

Angajamentul Uniunii față de drepturile fundamentale și valorile democratice consacrate în convențiile menționate anterior a fost reafirmat, în mod oficial, la 7 decembrie 2000, cînd a fost proclamată oficial Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene [8] de către Parlamentul European, Consiliu și Comisie cu ocazia Conferinței Interguvernamentale asupra Tratatului de la Nisa.

Un alt tratat care face referință la cetățenia Uniunii Europene este Tratatul de la Lisabona.

Toate dispozițiile menționate anterior, de la intrarea lor în vigoare, au fost urmate de directive, în marea lor majoritate deja transpuse în sistemele juridice ale statelor-membre, care au influențat semnificativ domenii importante ale vieții politice și juridice europene [9].

Dr. Gyula Fabian, în lucrarea sa [10], definește cetățeanul Uniunii Europene ca ”orice persoană care are cetățenia unui stat-membru” și trage concluzia că, ținînd cont de faptul că cetățenia este o legătură între un stat și o persoană fizică, prin analogie, cetățenia unională ar trebui să fie legătura dintre o organizație internațională și o persoană fizică. Deci, cetățenia națională este stabilită de normele juridice ale statului, iar cetățenia

europeană este efect al deținerii cetățeniei unui stat-membru al Uniunii Europene. Această cetățenie nu desființează cetățenia națională și nu o înlocuiește, cetățenia națională fiind o condiție a dobîndirii cetățeniei europene. Totodată, cetățenia Uniunii Europene nu se dobîndește în mod direct și separat, deoarece este condiționată de existența cetățeniei unui stat-membru, iar fiecare stat-membru aplică propriile legi, reguli privind dobîndirea și pierderea cetățeniei. Prin urmare, un apatrid domiciliat pe teritoriul comunitar nu se poate prevala de această cetățenie anterior procurării uneia dintre cetățeniile statelor-membre.

Cetățenia unională nu este o cetățenie în sens clasic, deoarece nu putem vorbi deocamdată de un popor european, care să stea la baza înființării unui stat european. Statele-membre nu sînt dispuse să renunțe la dreptul suveran de a acorda și de a retrage cetățenia. Prin urmare, cetățenia unională este o cetățenie dedusă din cetățenia națională a statelor-membre, care apare ca un catalog de drepturi pentru cetățenii acestor state. Deocamdată nu sînt prevăzute obligații specifice care să îi incumbă cetățeanului comunitar [11].

În principiu, cele două cetățenii nu ar trebui să se confunde. Cetățenia europeană este reglementată de dreptul Uniunii, în care-și găsește izvoarele, iar cetățenia națională aparține doar dreptului național. Cetățenia europeană nu suprimă nici unul dintre drepturile inerente cetățeniei naționale. Pur și simplu ea conferă drepturi suplimentare care se exercită, fie la nivelul Uniunii (ca exemplu putem menționa votul și dreptul de a fi ales în Parlamentul European), fie la nivelul statelor-membre (ca exemplu – dreptul de

a alege și de a fi ales în alegerile municipale). Dar anumite elemente ale cetățeniei europene pot fi uneori de natură a slăbi cetățenia națională în măsura în care unui resortisant dintr-un alt stat-membru i se recunosc drepturi care au fost rezervate în trecut doar cetățenilor. Cetățenia europeană este, deci, percepută de unii ca amenințând sau concurând cu cetățenia națională. Acest lucru este evident mai ales în ce privește dreptul de ședere sau dreptul de a alege sau de a fi ales nu numai în Parlamentul European, dar și în alegerile municipale, de unde apar și reticentele mai multor state față de dezvoltarea cetățeniei europene. Astfel, Danemarca a ținut să declare că cetățenia Uniunii nu acordă în niciun caz dreptul de a căpăta cetățenia daneză [12].

Cetățenia Uniunii Europene oferă drepturi cetățenilor statelor-membre și consolidează protecția intereselor acestora. Tratatul de la Maastricht instituie cinci categorii de drepturi supranaționale, complementare cetățeniei naționale, printre care și dreptul de vot și dreptul de a candida la alegerile pentru Parlamentul European și la alegerile locale în statul de rezidență, în aceleași condiții cu cetățenii statului respectiv. În acest domeniu există o serie de deficiențe datorate reglementărilor naționale privind acordarea dreptului de vot. De exemplu, Irlanda și Olanda acordă drept de vot străinilor, în timp ce Franța și Germania nu recunosc acest drept decât cetățenilor proprii.

Cu ocazia scrutinului din iunie 1994, pentru prima oară, cetățenii statelor-membre care locuiesc în alt stat al Uniunii decât în al lor, s-au putut înscrie ca alegători în țara lor de reședință, adică aproximativ cinci milioane de persoane. De fapt, această posibilitate este

foarte puțin utilizată, mai ales din cauza lipsei de informare [13].

Prin urmare, cetățenia Uniunii Europene conferă fiecărui cetățean al Uniunii dreptul de a participa la alegerile politice. Alegerile politice permit a desemna membrii autorităților chemate să reprezinte cetățenii în conducerea afacerilor publice. De aceea, participarea la aceste alegeri este, în mare măsură, rezervată cetățenilor, după cum dreptul național o autorizează. Admiterea resortisanților altor state-membre constituie, deci, un progres semnificativ pentru realizarea unificării politice, fie că este vorba de alegerile în Parlamentul European sau de alegerile municipale, ceea ce depășește măsurile simbolice ca drapelul Uniunii, imnul sau pașaportul comunitar [14]. Deci, oricărui cetățean al Uniunii Europene îi este recunoscut dreptul de a vota și de a fi ales, la alegerile municipale și pentru Parlamentul European, în orice țară din Uniunea Europeană în care alegătorul își are domiciliul, în aceleași condiții ca și cetățenii aceluși stat.

Din cinci în cinci ani, cetățenii Uniunii Europene își aleg reprezentanții în Parlamentul European, instituție ai cărei membri sînt aleși în mod direct și care le apără interesele în procesul decizional de la nivelul Uniunii Europene.

Articolul 8b din Tratatul privind Uniunea Europeană, la alineatul 2 prevede că orice cetățean al Uniunii care își are reședința într-un stat-membru și care nu este resortisant al acestuia are dreptul de a alege și de a fi ales la alegerile pentru Parlamentul European în statul-membru în care își are reședința, în aceleași condiții ca și resortisanții aceluși stat [15]. Dreptul de a alege și de a fi ales la alegerile pentru Parlamentul European are următoarele limitări, în

conformitate cu Directiva 93/109/EC din 6 decembrie 1993: nu poți vota în mai multe țări din Uniunea Europeană în aceleași alegeri europene și țările-membre ale Uniunii Europene pot solicita o perioadă suplimentară de ședere pentru participarea la alegerile europene, în cazul în care mai mult de 20% din populația cu drept de vot sînt noncetățeni [16].

Fiecare stat-membru are dreptul la un anumit număr de deputați în Parlamentul European. Repartizarea numărului de mandate este prevăzută în tratatele europene și se face pe baza principiului proporționalității degresive: țările cu populația cea mai mare au mai mulți deputați decât țările mai mici, dar acestea din urmă au mai mulți deputați decât ar avea dacă s-ar aplica principiul proporționalității stricte. Pentru alegerile din 2014, în conformitate cu Tratatul de la Lisabona, numărul de deputați variază de la șase pentru Malta, Luxemburg, Cipru și Estonia la 96 pentru Germania.

Sistemele electorale din Uniunea Europeană sînt variate și fiecare țară decide cu privire la procedurile de desfășurare a alegerilor, deși există anumite elemente comune, cel mai important fiind utilizarea unei forme de reprezentare proporțională. Acest lucru le dă și partidelor mai mari și celor mai mici oportunitatea de a-și trimite reprezentanții în Parlamentul European, în funcție de numărul voturilor pe care le primesc. Cu toate acestea, fiecare țară este liberă să decidă asupra multor aspecte importante din procedura de vot. De exemplu, unele își împart teritoriul în circumscripții electorale regionale, altele au o singură circumscripție electorală. De asemenea, data exactă a alegerilor este aleasă de fiecare țară în funcție de tradițiile sale în domeniu. Ale-

gerile europene se desfășoară, de obicei, pe o perioadă de patru zile, alegătorii din Regatul Unit și Țările de Jos votând joia, în timp ce rezidenții majorității celorlalte țări votează duminică. Totodată, alegerile se desfășoară în baza unui scrutin prin vot universal, direct, secret și liber exprimat.

La alegeri participă partidele politice naționale, dar, odată aleși, majoritatea deputaților din Parlamentul European aleg să devină membri ai grupurilor politice transnaționale. Cele mai multe partide naționale sînt afiliate la o familie politică paneuropeană. Prin urmare, cea mai importantă întrebare în seara alegerilor este care dintre aceste grupări europene va exercita cea mai mare influență asupra deciziilor ce se vor lua în cursul următorului mandat. Consiliul European trebuie să țină seama de rezultatele alegerilor atunci cînd face o propunere pentru postul de președinte al Comisiei Europene, pentru componența executivă a Uniunii Europene.

De la intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, Parlamentul European a devenit un colegiator puternic și joacă un rol determinant în definirea politicilor europene. Votînd la alegerile europene, fiecare cetățean are șansa de a influența componența Parlamentului și deciziile sale în următorul mandat de cinci ani.

Deși cetățenii străini pot avea o contribuție importantă la desemnarea europarlamentarilor sau „contingentelor naționale de deputați”, nu putem încă vorbi de o europeanizare totală a alegerilor pentru Parlamentul European. În statele mai mici, și în acest caz se aplică anumite restricții [17].

Referitor la participarea la alegerile municipale, în general, se acorda o mare importanță acestei participări, considerîndu-se că

accelerează integrarea cetățenilor comunitari care s-au instalat într-un alt stat-membru.

Articolul 8b din Tratatul privind Uniunea Europeană, la alineatul 2 prevede că orice cetățean al Uniunii, care își are reședința într-un stat-membru și care nu este resortisant al acestuia, are dreptul de a alege și de a fi ales la alegerile locale din statul-membru în care își are reședința, în aceleași condiții ca și resortisanții acelui stat [18]. Acest drept se exercită în condițiile stabilite de Consiliu prin Directiva 94/80/EC din 19 decembrie 1994, care a intrat în vigoare la 01.01.1996. Conform acestei directive, există două excepții de la dreptul de a alege și de a fi ales la alegerile locale, prima constînd în faptul că o țară a Uniunii Europene poate stipula că alegerea pentru funcțiile de șef al organului executiv al unei unități de bază a administrației publice locale poate avea loc numai de către resortisanții săi, iar a doua că o țară a Uniunii Europene poate necesita o perioadă suplimentară de reședință pentru a participa la alegerile locale, în cazul în care mai mult de 20% din populația cu drept de vot sunt noncetățeni [19].

Prin alegeri locale, în acest context, înțelegem alegerea reprezentanților și organelor executive ale unor comunități locale (comune, orașe, județe) prin vot general, direct și liber exprimat [20].

Fără îndoială, partizanii participării străinilor la alegerile municipale argumentează că aceste alegeri locale au o natură esențialmente administrativă și mai puțin politică, lucru în măsură să atenueze opoziția față de participarea străinilor. Experiența integrării europene nu permite însă subscrierea fără rezerve la acest punct de vedere. Vom aminti

că înainte de Tratatul de la Maastricht, doar Danemarca, Irlanda și Olanda acordau, după un anumit interval de rezidență, dreptul de participare a străinilor în condiții care să faciliteze accesul cetățenilor comunitari. În marea majoritate a statelor, Constituția rezerva cetățenilor proprii participarea la alegerile municipale, fapt care a determinat, de exemplu, modificarea Constituției franceze prealabil ratificării Tratatului de la Maastricht [21].

În prezent, în legătură cu exercitarea acestui drept, pe lîngă necesitatea de a face modificări la Constituție de majoritatea statelor-membre, au mai apărut un șir de probleme, cum ar fi că nu este posibilă extinderea acestui drept asupra alegerilor naționale sau de land în statele federale, deoarece, așa cum s-a precizat în teorie, ar fi necesară mai întîi redefinirea conceptelor de *stat*, *statalitate*, *suveranitate*. Aceste drepturi trebuie exercitate în coroborare cu art. 6 alin. 3 din Tratatul UE, care spune că: „Uniunea respectă identitatea națională a statelor-membre”. Tocmai din acest motiv, pînă în prezent nu există o lege unică a alegerilor locale la nivel comunitar.

O altă problemă apărută este că în anumite cazuri se poate întîmpla că persoana aleasă pentru funcția de primar sau de consilier să fie împiedicată să exercite această funcție prin prevederile articolului 45 din Tratatul CE, potrivit căruia „sînt exceptate (...) activitățile care contribuie în acel stat, chiar cu titlu ocazional, la exercitarea autorității publice”.

Totodată, importanța participării la alegerile municipale o depășește pe cea a participării la alegerile europene în statul de reședință. Pe de o parte, dreptul comunitar pare să prefigureze ceea

ce ar putea fi condiția acordată cetățenilor străini de Uniunea Europeană. Pe de alta parte, alegerile municipale diferă fundamental de alegerile pentru Parlamentul European. Acestea din urmă privesc o instituție care aparține ordinii juridice comunitare, deci exterioară statului, în timp ce primele aparțin unei instituții care constituie un element al puterii statale.

Concluzii. Așadar, am stabilit că oricare cetățean al unui stat-membru al Uniunii Europene este cetățean european. Astfel, cetățenia UE completează cetățenia națională, însă fără a o înlocui. Cetățenia Uniunii Europene conferă cetățenilor statelor-membre o serie de drepturi, printre care și dreptul de a vota și de a fi ales, la alegerile municipale și pentru Parlamentul European, în orice țară din Uniunea Europeană în care alegătorul își are domiciliul, în aceleași condiții ca și cetățenii aceluși stat. Totodată, aceste drepturi nu sînt absolute și unele state-membre ale Uniunii Europene pot stipula anumite restricții, în conformitate cu Directivile Consiliului, ceea ce, fără îndoială, mai lasă loc pentru perfecționarea reglementărilor în domeniu.

Recenzent:

Victor POPA,

doctor habilitat în drept, profesor universitar, ULIM

Referințe bibliografice

1. Ion Deleanu. *Drept constituțional și instituții politice*. Iași: Editura Fundația "Chemarea", 1992, p. 20-23.

ATENȚIE! OPERELE CITATE NU SUNT!

2. Dominique Schnapper, Christian Bachelier. *Op. cit.*, p. 162-165.

3. Gilles Ferréol (coord.). *Op. cit.*, p. 35.

4. Viorel Marcu, Nicoleta Diaconu. *Op. cit.*, p. 310.

5. Buletin informativ *Europe Direct Hunedoara*, nr. 8/2009 „Cetățenia Europeană”, p. 2.

6. Eduard Dragomir, Dan Niță. *Cetățenia europeană*. București: Editura Nomina Lex, 2010, p. 106.

7. Eduard Dragomir, Dan Niță. *Op. cit.*, p. 107.

8. Directiva 2007/C 2003/01.

9. Directiva 2004/38/EC privind dreptul la libera circulație și ședere pe teritoriul statelor-membre pentru cetățenii Uniunii Europene și membrii familiilor, de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 și de abrogare a Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE, 90/365/CEE și 93/96/CEE; Directiva 93/109/EC (6 decembrie 1993) privind detalii legate de exercitarea dreptului de vot și a dreptului de a candida în alegerile Parlamentului European pentru cetățenii Uniunii Europene ce au rezidența în alt stat decât cel a cărui naționalitate o au.

10. Gyula Fabian. *Drept instituțional comunitar*. Cluj Napoca: Editura Sfera Juridică, 2004, p. 151.

11. Gyula Fabian. *Op. cit.*, p. 152.

12. Marin Voicu. *Drept comunitar*. Note de curs. București, 2003, p. 36.

13. Philippe Defarges. *Op. cit.*, p. 59.

14. Louis Dubouis, Claude Blumann. *Drept comunitar material*. Chișinău: Centrul Editorial al USM, 2002, p. 30.

15. *Tratatul privind Uniunea Europeană* (92/C 191/01), Maastricht, 1992, articolul 8b, alin. 2.

16. Directiva 93/109/EC din 6 decembrie 1993 de stabilire a normelor de exercitare a dreptului de a alege și de a fi ales la alegerile pentru Parlamentul European pentru cetățenii Uniunii care au reședința într-un stat-membru în care nu sînt resortisanți.

17. Gyula Fabian. *Op. cit.*, p. 154.

18. *Tratatul privind Uniunea Europeană* (92/C 191/01), Maastricht, 1992, articolul 8b, alin. 1.

19. Directiva 94/80/EC a Consiliului din 19 decembrie 1994 de stabilire a normelor de exercitare a dreptului

de a alege și de a fi ales la alegerile locale pentru cetățenii Uniunii care au reședința într-un stat-membru a cărui cetățenie nu o dețin.

20. Gyula Fabian. *Op. cit.*, p. 153.

21. Marin Voicu. *Op. cit.*, p. 38.